

Bertil Höije
0155 - 26 40 61

BESLUT

Datum

1998-09-25

Dnr

231- 2331- 1998

1(6)

Enligt sändlista

Bildande av Igelbålens naturreservat i Vingåkers kommun

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Reservatets benämning: Igelbålens naturreservat

Objektnummer: 0428-02-076

Kommun: Vingåker

Registerområde: Västra Vingåkers församling

Lägesbeskrivning: Reservatet är beläget ca 5 km nordost om Vingåkers tätort, topografiska kartan nr 106 1, ekonomiska kartan nr 106 01

Gräns: Reservatets gräns är markerad med heldragen linje på bifogad karta, bilaga 1

Fastigheter: Båsenberga 2:22

Markägare: Vingåkers kommun

Area: 18,0 ha

Därav landarea: 16,3 ha

Naturtyper: Skogsmark: 11,0 ha
Hagmark: 2,5 ha
Myr: 2,8 ha
Sjö: 1,7ha

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV RESERVATET

Reservatet ligger i skogsbygden nordost om Vingåkers tätort och består av flera naturtyper som sjö, kärr, hagmark och skog. Kärrområdet norr om sjön Igelbålen är ett rikkärr med mycket höga botaniska värden. Den öppna delen av kärret ansluter till sjön i söder och består här av sankar, mycket förrädiska gungflymarker. Längre norrut blir marken fastare och bevuxen med starr, ris och örter. Stora delar av kärret är bevuxet med videbuskar, små tallar och björksly. I kärrets öppna eller glest trädbevuxna delar växer ovanliga och kalkkrävande växter, däribland flera orkidéarter. I de igenväxta delarna är dessa växter till stor del undanträngda. Mossorna i kärret är typiska för rikkärr och flera ovanliga arter är företrädande.

Orsaken till kärrets kalkrikedom och rika flora är att marken genomströmmas av ett kalkhaltigt och tämligen ytligt grundvatten. Detta sipprar delvis fram ur källor i den anslutande fastmarken. Vattnets höga kalkinnehåll har ett oklart ursprung eftersom omgivande berggrund består av sura och svårvittrade gnejser. Visserligen påträffas kalk i berggrunden både vid Forsby och Blomsterhult, båda platserna belägna ca 5 km från Igelbålskärret, men det är inte troligt att denna kalkbildning påverkat växtligheten i kärret. Andra kalkförekomster av mer lättvittrat slag förekommer längre västerut inom någon eller några mils avstånd från reservatet. Till dessa hör de kambro-siluriska avlagringarna på Närkeslätten och det förefaller inte osannolikt att morän av sådant ursprung ingår i de marker som omger kärret.

Den rika växtligheten i området har också påverkats positivt av tidigare slätter och betesdrift. Flera av de ovanliga arterna är ljuskrävande och har minskat till följd av igenväxning. Om dessa arter skall finnas kvar måste deras miljö hållas öppen, vilket kräver att området hävdas.

I anslutning till rikkärrområdet finns örtrika sumpskogar som delvis är alkärr. Längs ett tillflöde från norr växer grov granskog och en rik skuggfördragande örtflora. I detta område finns också en del död ved.

Från historiska kartor och lantmäterihandlingar har man funnit att våtmarken norr om Igelbålen varit kulturpåverkad. Myrslätter pågick under nästan hela 1800-talet. Ett visst efterbete förekom frampå hösten. När ängsskötseln upphörde i slutet av 1890-talet tjänade kärret enbart som betesmark. Allt större arealer togs ur drift och efter 1925 betades endast vissa delar närmast sjön. Betesdriften upphörde helt på 1940-talet, varefter kärret började växa igen.

I början av 1920-talet sänktes Igelbådens vattenyta närmare en meter i samband med en rensning av sjön utlopp. Genom denna åtgärd måste också grundvattenytan i kärret ha sjunkit betydligt. Efterhand som utloppet åter började grundas upp, har sjöns vattenyta och grundvattennivån i kärret stigit till i närheten av de nivåer som förekom innan rensningsföretaget utfördes på 1920-talet. Detta är också en trolig orsak till den förhållandevis långsamma igenväxningsbilden. Även viltbetet, som under senare decennier varit intensivt, kan ha hämmat vedväxternas tillväxt.

Sjön Igelbålen har rotenonbehandlats och använts för inplantering av ädelfisk. Vingåkers kommun har tidigare arrenderat ut sjön till en fiskevårdsförening. Sportfisket upphörde i

mitten av 1990-talet. Området har ännu idag betydelse för friluftslivet och utgör ett omtyckt utflyktsmål, framförallt för folk boende i kommunen. En ca 2 km lång stig leder från Båsenberga kursgård fram till sjön. Vid sjöns sydöstra strand finns ett vindskydd och en fast eldstad.

Igelbålskärret är ett av de kvalitativt mest värdefulla kärrområdena i Södermanlands län. På grund av de höga botaniska värden som påträffats är området klassat som riksintresse för naturvården. Kärret ingår också i Naturvårdsverkets "Myrskyddsplan för Sverige" som är ett urval av landets mest värdefulla myrar. Området är dessutom av regeringen anmält som förslag till Natura 2000-område enligt EU:s habitatdirektiv.

ÄRENDETS BEREDNING

Igelbålskärrets höga botaniska värden upptäcktes i samband med en naturinventering inom Vingåkers kommun 1979. Länsstyrelsen betecknade därför området, med hänsyn till den rika florán, som ett klass I- område, dvs högsta naturvärde. Området föreslogs också som riksintresse för naturvården, vilket senare fastställdes av Naturvårdsverket. Det är också det hittills enda området som klassats som riksintressant för naturvården i Vingåkers kommun. Som ovan framgått ingår kärret i Naturvårdsverkets "Myrskyddsplan för Sverige", vilket bl.a. innebär att området har bedömts innehålla så höga naturvärden att det bör avsättas som naturreservat.

I samband med planeringen av reservatet upptäcktes att vissa partier i omedelbar anslutning till kärret har så höga naturvärden att även de bör ingå i reservatsområdet. Naturreservatet innehåller därför inte bara rikkärret med dess kalkgynnade växter utan också hagmarker, olika typer av skogsbestånd, från sumpskog till både yngre och äldre skog på fastmark med både barr och löv samt sjön Igelbålen som givit reservatet dess namn. Eftersom Igelbålen tidigare nyttjats för sportfiske är området kring sjön även ett välkänt utflyktsmål. Nu för tiden är det kanske främst de anordningar som tidigare har uppförts vid sjöns sydöstra sida som är huvudskälet till att folk söker sig till området.

När länsstyrelsen första gången kontaktade Vingåkers kommun och informerade om de höga naturvärdena och planerna på en reservatsbildning låg stora delar av området på privat mark. Genom ett markbyte som kommunen tog initiativet till och som helt nyligen blivit klart, äger kommunen nu all mark inom reservatet. Av skötselplanen framgår att icke obetydliga arealer skog skall lämnas för fri utveckling eller andra anpassningar för att gynna naturvärdena inom reservatet. Vingåkers kommun, som alltså numera är markägare inom hela reservatsområdet, har accepterat att utan ersättning godta detta. Därigenom har kommunen på ett utomordentligt sätt visat, att de vill ta sin del av ansvaret för naturvården som stadgas enligt 2 §, 1 stycket naturvårdslagen, att naturvården är en såväl statlig som kommunal angelägenhet.

Mot bakgrund av detta har länsstyrelsen upprättat ett förslag till naturreservat. Förslaget har remitterats till Naturvårdsverket, Skogsvårdsstyrelsen, Vingåkers kommun, den tidigare markägaren inom delar av reservatsområdet samt vissa ideella föreningar. Efter att ha beaktat de inkomna synpunkterna och efter samråd med Vingåkers kommun enligt 43 § naturvårdslagen, har länsstyrelsen fattat detta beslut.

GRUND FÖR BESLUTET

Reservatet har mycket höga botaniska värden och för denna del av länet ovanliga kalkkrävande växtarter. Området bör särskilt skyddas på grund av dess biologiska värden och betydelse för kännedomen om landets natur. Området har också betydelse för friluftslivet genom att det kan vara ett utflyktsmål för personer som vill bedriva botanikstudier eller kanske bara ta sig till vindskyddet för att rasta.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1991:641) förklarar länsstyrelsen det område som markerats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

Reservatet skall benämnas **Igelbålens naturreservat**

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att skydda och vårda, framförallt ett kalkpåverkat våtmarksområde med stora botaniska intressen, men också att bevara en gammal hagmark i reservatets nordvästra del. Ändamålet skall även vara att området skall nyttjas för friluftsliv på ett sätt som är förenligt med naturvårdsintressena.

ÄNDAMÅLET SKALL TRYGGAS

genom att bevara de hydrologiska och växtekologiska förhållandena samt att restaurera igenväxande våt- och hagmarker och därefter låta området betas så att de hävd- och ljusgynnade växtarterna skall kunna leva kvar och utvecklas. Anordningarna för friluftslivet skall skötas och underhållas.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484, ändrad 1991:1165) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande naturreservatet.

A

Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning
2. anlägga väg, parkeringsplats, led eller spång
3. anlägga luft- eller markledning
4. anordna upplag
5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller annan verksamhet som kan förändra mark eller avrinningsförhållandena
6. avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd annat än vad som framgår av skötselplanen
7. framföra motordrivet fordon förutom älgragare för transport av fäلت vilt samt vad som krävs för reservatets skötsel
8. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel
9. gödsla eller kalka mark eller vatten
10. upplåta mark för militära övningar, orientering eller annan idrottstävling

B Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet.

1. utmärkning av reservatet
2. uppsättning av informationstavlor och utföra de åtgärder som anges i skötselplanen för att uppnå syftet med reservatet

C Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. framföra motordrivet fordon
2. tälta
3. elda annat än på särskilt anvisad plats
4. att medvetet störa djurlivet t ex genom att klättra i boträd
5. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar
- 6a. plocka växter eller växtdelar med undantag för bär
- 6b. plocka eller samla lavar eller svampar med undantag för matsvamp
7. fånga och insamla ryggradslösa djur på ett sådant sätt att deras biotoper eller reproduktionsmiljöer skadas eller förstörs, t.ex. levande och död ved.
8. medföra okopplad hund eller annat husdjur
9. uppsätta tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift
10. rida eller cykla

D Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet

1. Länsstyrelsen fastställer bifogade skötselplan
2. Naturvårdsförvaltare skall vara länsstyrelsen i Södermanlands län

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 4

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. Därvid har närvarit landshövding Bo Holmberg, ordförande samt ledamöterna Alf Egnerfors, Hans Ekström, Göte Eriksson, Ingrid Fäldt, Torsten Holmström, Marita Bengtsson, Viking Jonsson, Tommy Hamberg, Sten E Karlsson, Kristina Malmnäs, Christina Andersson, Henrik Landerholm, Torbritt Bökman och Margareta Wallin.

Bo Holmberg

Bertil Höije

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Besvärshänvisning
5. Sändlista